

HZ. ALİ EFENDİMİZ: ALEVİLİK, MENSUBİYET VE İDEAL YÖNLERİYLE

Allah nasip ederse, hiç olmazsa ayda bir olmak üzere periyodik olarak Hz. Ali Efendimiz'le ilgili sohbetler yapmayı istiyorum. Böyle bir konuda konuşma yapmaya karar verişimiz için sebepler var...

a. Alevilik Konusu

Alevîlik konusunun bizim için büyük sosyal önemi olmasıdır. Ben Alevîliği aktüalite ifadesi olarak almıyorum, Hz. Ali Efendimiz'e mensûbiyet olarak değerlendiriyorum. Önemli bir konudur. Bu konuda ilme ve araştırmaya dayalı, selahiyetli, sağlam bilgiler konuşulmaya başlanmalıdır, diye düşünüyorum. Bunun memleketimize, halkımıza fayda sağlayacağını, mutluluk getireceğini düşündüğümüz için yapıyoruz.

Bendeniz kardeşiniz, Hz. Ali Efendimiz'le ırken ilgisi olan bir kimseyim. Ecdadımızın onun soyundan geldiği ifade edilir. Binâenaleyh onun evlâdından oluyoruz. O bakımdan Hz. Ali ile ilgili, ona muhabbet duyan insanlar bizim hürmetimizi çekiyor,

dikkatimizi çekiyor. Onlarla ilgilenmemiz tabii oluyor.

Ayrıca tasavvuf yönünden de bizim Nakşî tarikatının ilk ismi bir rivayete göre zikr-i hafîyi tercih etmiş bir yol olarak Ebû Bekir es-Sıddîk Efendimiz'dir ama silsilemizin bir kolu da Hz. Ali Efendimiz'e, oradan Peygamber Efendimiz'e bağlanır.

Binâenaleyh, Peygamber Efendimiz'in, Hz. Ali Efendimiz'in, Fatıma validemizin (*rıdvânullahi aleyhim ecmaîn*) evlâdı olan bütün imamlar, tasavvuf yönünden de bizim samimi olarak bağlandığımız kimselerdir.

Ülkemizde bu ismi alan hatırlı ve önemli bir zümre, kalabalık bir grup var... Alevî demek, aslında "Hz. Ali Efendimiz'e mensup olan" demektir. Bir kelimenin sonuna böyle "î" getirilince Arapça'da, mensubiyet ifade eder. İstanbul'a mensup anlamında "İstanbulî", İzmir'e mensup "İzmirî", Belh şehrine mensup "Belhî" dediğimiz gibi.. Her zaman bu kadar denk düşmez bazen değişir. Mesela Konya'ya mensup anlamında Konevî, Bursa'ya mensup Bursevî, Medine'ye mensup Medenî, Mekke'ye mensup Mekkî olur. Buna

ism-i nisbe derler ama anlam çok açık: “Hz. Ali Efendimiz’e mensup olan...” Bu mensubiyet, gönül, sevgi ve inanç bağı olarak mensup olan demek... Bu güzel bir şeydir. Çünkü Hz. Ali Efendimiz çok mübarek, çok muhterem bir kimsedir.

Bu söz bazı kimseler için bir iftihar bazı kimseler için de bir kuşku vesilesidir. “Ha, bu Alevî mi?..” filân diye, bir tereddüt meselesidir. Hatta bazen bir soğukluk vesilesidir. Bunların çözülmesi, konuşulması lâzım!.. Gazetelerde tefrikalar, resimler neşrediliyor. Bu konuyla ilgili çok eserler var ama meseleyi iki bakımdan ele almak mümkün:

1. Sosyolojik bir hadise olarak. “Alevî” diye anılan bir zümre var... İster Alevî diyelim, ister başka bir isimle adlandıralım böyle bir zümre var... Bunların örfünü, âdetini, hâlini inceleyelim; tasvir, tarif ve beyan edelim diye düşünülebilir. Bu sosyolojik bir hâdisedir. Bu herhangi bir sosyal vakıanın göz önüne alınması, incelenmesi demektir.

2. Bir de, meseleyi ideal yönünden, hakikat ve doğruluk yönünden ele almak

gerekebilir. Yani tenkitçi bir bakışla meseleye eğilmek, kaynakları ve kaynakların sıhhatini araştırmak, yol hakkında bir puan vermek, doğruluğu hakkında söz vermek...

Sosyolojik bir araştırma olarak, “Türkiye’de bir vakıa olarak Alevîlik var, Bektâşîler var. Ben onları anlatacağım. Onların âyinleri şudur vs.” diye bir şey düşünmüyorum. Madem ki bazı insanlar Hz. Ali Efendimiz’e muhabbet duyuyorlar ve ona bağlı bulunuyorlar, seviyorlar; ben de seviyorum, onlar da seviyorlar. Binâenaleyh, ben onlara yardımcı olmak istiyorum.

Alevîlik nedir? Hz. Ali’ye bağlılık nasıl olmalıdır? Hz. Ali Efendimiz nasıl bir insandır?

Ben Alevîlik konusunda yeni tabirle biraz köktenciyim galibâ... Kökünden, temelinden işi yeniden tanzim etmek istiyor ve bunun da faydalı olduğuna inanıyorum. Çünkü canlı bir konudur. Bazen ihtilaf ve çekişme konusudur. Bir sosyal problem halindedir. “Türkiye de bizim vatanımız olduğu için, bu toprakların problemleri üzerinde düşünmek, konuşmak ve çözüm aramak, doğru çözümleri bulmaya, güzel sonuçlara ulaşmaya çalışmak bizim aynı

zamanda bir vatan borcumuz olduğundan bu meselelerle ilgilenmemiz gerekiyor.” diye eğiliyorum.

Ben ilâhiyatçuyım, doktoram ilâhiyattandır, doçentliğim ilâhiyat sahasındadır, profesörlük unvanım da ilâhiyat profesörlüğüdür. Ankara İlâhiyat Fakültesi’nde yirmi yedi sene hocalık yaptım.

Biliyorsunuz bir kimse üniversiteye asistan olarak giriyor, sonra doktora yapıyor, sonra doçent oluyor, sonra profesör oluyor. Tabii arada şimdi yardımcı doçentlik kademesi var ve bu kademenin aşılmasındaki usuller, bizim zamanımızdan biraz farklı...

Doçentlik tezimi yaparken konu olarak *Hacı Bektâş-ı Velî*’yi almıştım. Kendim dinî edebiyat sahasında çalışan bir kimse idim. Türk Edebiyatı’nın dinî mahsulleri, bu mahsulleri ortaya koyan yazarlar, şairler ve bu ortaya konulmuş olan eserlerin kendileri, metinleri, bunların açıklanması... Benim konum tatlı bir konuydu, güzel bir konuydu, severek çalıştığım bir konuydu; mevlîd-i şerîfler, kasîdeler, nât-ı şerîfler, dinî eserler...

Hacı Bektâş-ı Velî hazretlerinin hayatı ve eserleri üzerinde çalışma yapmıştım. Çünkü o da çok sevilen bir insan... Kendilerine Bektâşi denilen taraftarları var. Bizimle de ilgisi var. Nakşî tarikatından feyz almış, o da Nakşî hulefâsından... Hâcegâniyye'ye bağlı, Abdülhâlik-i Gucdüvânî Efendimiz'in yetiştirdiği bir derviş...

Hacı Bektâş-ı Velî üzerinde herkes çalışmış. Avrupalılar çalışmış, Türkiye'den çalışanlar olmuş. Ama ben meseleyi bir edebiyat tarihçisi olarak aldım. Hacı Bektâş-ı Velî'nin eserlerini kütüphanelerde aradım. El yazması eserler üzerinde çalıştım. Hacı Bektâş-ı Velî hazretlerinin türbesine, dergâhına gittim, kitâbeler üzerinde çalıştım, araştırmalar yaptım. Anadolu'nun kütüphanelerini taradım. Avrupalılar'ın ve yerli araştırmacıların bilmediği, bulmadığı malzemeleri buldum.

Ord. Prof. Fuad Köprülü, Ord. Prof. İsmail Hikmet Ertaylan, Abdülbâki Gölpınarlı bu konuda yazılar yazmış... Onların hepsini, vesika göstere göstere değiştirecek malzemeler buldum. Hacı Bektâş-ı Velî'nin

Makâlât'ının sağlam bir metnini ortaya koydum. Hacı Bektâş-ı Velî hazretlerinin anma toplantılarında bizim eserimizden faydalanmak, vazgeçilmez bir şey oldu. Çünkü o konuda yaptığımız araştırmaların sonuçları herkesi ister istemez ilgilendiriyor ve bağlıyordu.

Alevî-Sünnî meselesi bu yıllarda ayrıca bizim Türkiye için bir önem arz etti. Memleketimizi gözümüz gibi korumaya ve kollamaya çalışıyoruz. Ecdadımızın bize bıraktığı bir emanet diye, camdan bir fanusun içindeki kıymetli, kırılıp dökülecek bir malzeme gibi el üstünde tutmaya çalışıyoruz. Birliğini ve bütünlüğünü bozduurmamaya çalışıyoruz. Bu arzular içindeyken, bir de ayrıca halkımızın arasına böyle birtakım yaralar açıldı.

Geçtiğimiz 1993 senesinin sonlarında Avustralya'ya gitmiştim. O kadar uzak bir kıtada baktım ki bu mesele çok büyük bir ihtilaf meselesi olmuş, çok büyük kavgalara yol açmış, üzüntülere sebep olmuş. Bana anlattılar, ben de çok üzüldüm.

“Burada bize vazife düşüyor. Bir taraftan, ecdadımızdan aldığımız bilgilere göre soyca ilişkimiz varmış. Bir taraftan tasavvufî yönden ilişkimiz var, bir taraftan ilmî yönden ilişkimiz var, bir taraftan millî yönden ilişkimiz var...” dedim.

Biz kalktık, kıtanın ortasında büyük bir tarım şehri olan Mildura şehrinde bu kardeşlerimizin derneklerine gittik. Onlarla oturduk.

“Sizi ziyarete geldim. Sizin birtakım aşırı davranışlarda bulunduğunuzu duydum. Radyoda İslâm’a çatmışsınız, İslâm’a karşı sözler söylemişsiniz. Sünnî ve Alevîler’in rekabeti veya karşıtlığından, sanki Alevîler dindar değilmiş, gayr-i müslimlermiş de, İslâm’a çatıyorlarmış. İslâm’a hücum etmek tarzına dökülmüş. Bunun yanlışlığını size anlatmaya geldim!” dedim. Yani “Siz Alevî misiniz? Hz. Ali Efendimiz’e bağlı mısınız? Gerçekten bağlıysanız, böyle bir şey olmaması lâzım geldiği için, sizinle konuşmaya, dertleşmeye geldim.” dedim. Üç saat kadar konuştum.

Onlar her meselelerini söylediler, biz de her meseleyi cevaplandırdık. Tatmin oldular ama bizim de içimizde bir arzu belirdi. “Biz Hz. Ali Efendimiz’i tanıtmaya devam edelim. Alevî kardeşlerimize hizmet edelim. Çünkü bu meseleyi bilen insanların konuşması ve kaynaklara dayalı konuşmalar yapılması güzel... Bunun bir politikaya alet edilmesi veyahut bir çeşit düşmanlık istihsaline, üretimine alet edilmesi doğru değil... Hz. Ali Efendimiz buna razı gelmez... Allah razı gelmez... Bizim vicdanımız sızlıyor. Bu problemin çözülmesi lâzım!..” dedik.

Çözüm yolu olarak da şöyle bir yol geliştirdik: Alevî kardeşlerimizin büyük gördükleri, hürmet ettikleri bütün şahısları onlara güzelce, kaynaklarıyla, vesikalarıyla tanıtalım!.. Söz ilmin olsun, herkes hakikate râm olsun, teslim olsun... Çünkü Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîfnde buyuruyor ki:

زُلْ مَعَ الْحَقِّ حَيْثُمَا زَالَ

“Zül mea’l-hakkı haysümâ zâle.”

“Hak nereye giderse, hakla beraber ol.”¹
Belli bir cephede, belli bir yerde durup da inat etme; hak nereye giderse, onunla beraber ol, Hakk’ın yanında ol, hakikatin, gerçeğin, doğru olan şeyin yanında ol, buyuruyor.

Onun için, bu konunun Türkiye’de de devam etmesini arzu ediyordum. Fatih’te, İskenderpaşa Camii’imizde pazar günleri hadis dersimiz vardır. Yıllar önceden başlamış ananevî bir olay olarak hadîs-i şerîfleri okuyoruz. Bir hadis kitabını başından başlıyoruz, bitirdiğimiz zaman yine başına dönüp tekrar okuyoruz. Dinleyicilerimiz Peygamber Efendimiz’i sözlerinden tanısınlar, kendi hadîs-i şerîflerinden tanısınlar, İslâm’ın ana kaynaklarından birisi olan sünnet-i seniyye kaynağından öğrensinler diye pazar günleri ders yapıyoruz. “Bir de Hz. Ali Efendimiz’i anlatan bir çalışma yapalım.” dedik.

¹ Buhârî, *et-Târîhu’l-kebîr*, VIII, 29, Trc. no: 2045; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, XX, 322, hadis no: 763; a.mlf., *el-Mu’cemü’l-evsat*, VII/296, hadis no: 7542; İbn Hibbân, XIII, 196, hadis no: 5882; Ebû Ya’lâ, III, 137, hadis no: 1568; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 176; Heysemî, *Mecma’u’z-zevâid*, VII, 593, IV, 292.

Zâten bir edebiyat tarihçisi olarak beni edebiyat tarihi çalışmalarından ilgilendiriyordu. Türk edebiyatından çeşitli örnekleri, önümüzdeki haftalarda inşaallah çeşni olsun, sıkıcı olmasın, kültürümüzün çeşitli sahneleri, konuları anlaşılsın diye buraya getirip sizlere anlatmayı düşünüyorum.

Türk Edebiyatı'nda Hz. Ali Efendimiz'in sözleriyle ilgili bazı eserler vardır. Ben onların neşrini düşünüyordum. Mesela, *Sad Kelime-i Hz. Ali* isimli bir eser vardır. Sad, "yüz" demektir. Bir müellif Hz. Ali Efendimiz'in yüz sözünü almış, bunu Türkçe'ye tercüme etmiş, açıklamış. Güzel bir konu... Hz. Ali Efendimiz'in sözlerini açıklamış oluyor. Bu sevenlere bir malzeme teşkil eder.

Ben bunu düşünüp duruyordum. Ankara'da çok sevdiğimiz bir asker emeklisi talebemiz vardı. Askerde de başarılıydı ama emekli olduktan sonra bizim fakülteye geldi, üstün başarıyla mezun oldu. Kitaplar edindi, kütüphanesini zenginleştirdi. Kaynak eserler aldı. Onun kütüphanesinde Irak'ta Şia'nın önemli merkezlerinden biri olan Necef'te basılmış bir eser gördüm. Hz. Ali Efendimiz'in

bin tane vecizesini, sözünü ihtiva eden bu eserin fotokopisini alıp güzel bir cilt haline getirmiřtim.

İşte, “Pazar günü hadîs-i şerîflerle ilgili ders yaptığımız gibi bir de Hz. Ali Efendimiz’in sözleriyle ilgili ders yapalım. Hz. Ali Efendimiz’in sözleri ve fikirleri anlaşılsın, bilinsin ve yayılsın... Onunla ilgili bir sağlam malzeme terâküm etsin, biriksın.” diye düşündük. Bakırköy’e davet edilince, burada başlatmış olduk.

b. Hz. Ali Efendimiz

Hz. Ali Efendimiz hakkında kısa bir özetleme yapmamız gerekirse:

Hz. Ali Efendimiz milâdî 598 yılında doğmuş; babası Ebû Tâlib Peygamber Efendimiz’in amcası ve onu himayesine alarak çok yardım etmiş olan bir kimse... Başkaları düşmanlık yaptığı zaman, onu korumuş ve kollamış olan bir kimse...

Ebû Tâlib’in pek çok çocuğu varmış; Hz. Ali Efendimiz de onlardan birisi... Peygamber Efendimiz de çok vefalı, çok ince düşünen, çok merhametli ve çok sâdık bir insan... Tabii her şeyi güzel, her şeyi örnek de akrabalarıyla ve

kendisine yardımcı olan insanlarla ilişkisi ömrünün sonuna kadar çok muntazam bir şekilde devam etmiş olan bir insan...

Mesela, Medine'ye geldiği zaman, doğrudan doğruya Medine'ye girmemiş, Kuba Mescidi'nin olduğu mıntıkada, Kuba köyünde konaklamış. Sonra, hayatının sonuna kadar her cumartesi günü Kuba'yı ziyaret etmeyi âdet edinmiş. O kadar vefası var ki: İnsanlara da vefası var, mekâna da vefası var... Kuba köyünü ziyaret itiyadında imiş Peygamber efendimiz. Neden? Medineliler kendisini davet edip kucak açtılar, yardımcı oldular. O da ilk önce Kuba'ya geldi, ilk karşılanması orada oldu. Hatta biraz ilerisinde cuma namazı farz oldu, cuma namazı kıldılar, orada cuma mescidi var... Oraya her cumartesi gittiğinden, hadîs-i şerîf var;

“Kim cumartesi günü evinde sıkı bir şekilde temizlenir, gusül abdesti alır ve gider Kuba Mescidi'nde iki rekât namaz kılsa, umre sevabı alır.” diye ashabını da teşvik ediyor.

Ebû Tâlib'in yanına gitmişler;

“Evlâd ü iyâliniz çok, ev kalabalık... Yardımcı olalım...” demişler.

Neticede Hz. Ali Efendimiz küçük bir çocukken, Peygamber Efendimiz alıyor. Bir taraftan amcasına vefa borcunu ödüyor; amcası ona bakmıştı, o da amcasının çocuğuna bakıyor. Ama bir taraftan da bu Hz. Ali Efendimiz için çok büyük bir şeref... Peygamber Efendimiz'in erkek evlâdı yok ama âdetâ evlât gibi onun yanında büyümüş bir insan Hz. Ali Efendimiz.

Tabii Peygamber Efendimiz'in aslında yeğeni ama evlât gibi yanında büyümüş ve Medine-i Münevvere'ye hicret ettikten bir sene sonra kızı Fatımatü'z-Zehrâ ile evlenmek şerefine ererek Peygamberimiz'in damadı olmuş. Peygamber Efendimiz'in sülâlesinin bu günlere kadar dallanıp, şecere-i nesl-i pâk-i Muhammedî'nin buraya kadar ve ilâ âhiri'l-eyyâm devam etmesine vesile olmuş bir menba oluyor Hz. Ali Efendimiz...

Kendisi esmerce, sağlam vücutlu bir zât-ı muhterem olup, son derece cesur olduğu, kahraman olduğu ve Bedir, Uhud, Hendek harpleri dahil hemen hemen, -eğer Peygamber

Efendimiz başka görevle görevlendirmemiş ise- bütün savaşlarda bulunmuş ve çok üstün başarılar sağlamış bir insan olduğu ortada olan bir kimsedir.

Hayber gazası sırasında, Hayber kalesi kuşatıldığı zaman, Peygamber Efendimiz;

“Bu sancağ-ı şerîfi yarın öğle vakti Hayber kalesine hücum etsin ve onu fethetsin diye öyle bir şahsın eline vereceğim ki o Allah’ı sever, Allah onu sever.” buyuruyor. Gece vakti bu sözü söylüyor. Herkeste bir merak;

“Acaba yarın Peygamber Efendimiz bu mübarek sancağını kime verecek?..” Allah’ı seven sahabe-i kiram ama Allah tarafından da sevildiği Peygamber Efendimiz tarafından tastik edilen kimse... Kim acaba bu?..

Hz. Ömer;

“Ömrümde hiç bir şeyi bu kadar arzu etmemiştim. ‘Yarın bu sancağı Peygamber Efendimiz bana verse’ diye o kadar arzu ettim ki...” diyor.

Sonra ertesi gün olunca, Peygamber Efendimiz ashabına şöyle nazar eylemiş. Herkes, “Ben daha iyi görüneyim de beni

seçsin!” diye biraz doğrulmuş. Bakınmış, bakınmış Peygamber Efendimiz, içlerinden birisini seçmemiş. Diyor ki:

“Ali nerde?..”

“Yâ Resûlallah! Gözünde muazzam bir ağrı çıktı. Gözü ağrıyor, çadırda yatıyor, hasta...” diyorlar.

“Çağırın onu bana!” diyor.

Çağırıyorlar. Mübarek gözlerini meshediyor. Ağrısı geçiyor. Sancağı ona teslim ediyor. Peygamber Efendimiz’in tastiki ile Allah tarafından sevilen bir insan olduğu böylece görülmüş oluyor. Hz. Ali Efendimiz Allah’ı seven ve Allah tarafından sevilen bir mübarek zât.

Tabii Aşere-i Mübeşşere’den... Peygamber Efendimiz, bir keresinde hurmalık bir bahçede otururken, yanındakilere bazı isimleri sayarak, “Şu cennettir... Şu cennettir... Şu cennettir...” diye on kişinin ismini saydı. Bunlara “*el-Aşeretü’l-mübeşşereti bi’l-cenneti fî hayatihî*” “Sağlıklarında cennetle müjdelenmiş on kişi” denilir. Biz kısaca “Aşere-i Mübeşşere”

diyoruz. Bunlardan birisi de Hz. Ali Efendimiz'dir. Oradan da Peygamber Efendimiz'in tastikine mazhar olmuş bir kimsedir.

Peygamber Efendimiz;

“İstanbul’u fetheden komutan ne iyi komutandır, İstanbul’u fetheden ordu ne iyi bir ordudur.” buyurdu diye Emevîler kaç sefer yapmışlar!.. İslâm orduları kaç defa İstanbul’u fethetmeye çalışmışlar, çalışmışlar, çalışmışlar da, sonunda fetih Fatih Sultan Muhammed Han cennetmekân’a nasip olmuş... Onun gibi bir şey... Hz. Ali Efendimiz de Aşere-i Mübeşşere’den, hayatında cennetle müjdelenmiş bir kimse...

İslâm’ı ilk kabul eden şahısların dördüncüsüdür. Çocuk olduğu halde İslâm’ı kabul eden, namaz kılmaya başlayan kimsedir. O hususta da çok hadîs-i şerîf var... Çocukluğundan beri İslâm’a bağlı olarak yetişmiş insandır. Çok büyük bir sevaba nâil oluyor ve Arş-ı âlânın gölgesinde gölgelenip cennete giriyor. Çocukluğundan beri İslâm içinde yetişip, gelişip hayatını böyle tamamlayan bir insan olduğu için, Hz. Ali

Efendimiz bu bakımdan da özel ve önemli bir zât-ı muhterem...

Halifelerin de dördüncüsüdür. İlk müslüman olanların dördüncüsü, râşid olan halifelerin de dördüncüsü... 654 Milâdî tarihinde 24 Haziran'da Hz. Osman-ı Zinnureyn'nin şehadetinden sonra halife oldu. Ve 661 yılında şehit edilerek hayatını tamamladı. Abdurrahman İbni Mülcem adında bir Haricî tarafından şehit edildi. Şehit edilmek de sıradan bir ölüm değil, o da cennetlik olma alâmeti... Sıradan bir insan yatağında ölürse onun ne olduğunu bilemeyiz. Ama savaşta şehit olmuşsa şehitler hakkında çok hadis-i şerifler var. O belli. Onun için, şehâdet şerbetini de içmiş bir mübârek zât Hz. Ali Efendimiz...

Son derece edîb bir insandır. Onun, Mısır'daki komutanı Mâlik b. Eşter'e gönderdiği bir muhteşem mektubu var, onu da bahis konusu ederiz. Onun da edebî ve fikrî değerinin ne kadar yüksek olduğu o zaman görülecektir.

Son derece fasîh ve belîğ bir insandır. Onun için bu kitabın başındaki girişte de şöyle zikredilmiş:

“*Emîrû’l-mü’minîn ve seyyidü’l-büleğâ...*” “Beliğ insanların da önderi, efendisi...” Gerçekten de nüktesi var, zerafeti var, belâğati var, fesâhati var; öyle bir insan... Allah şefaatine erdirsin!..

Kendisinin en çok sevdiği künyesi Ebû Turâb’dır. “Toprak babası” demektir. Çünkü bir keresinde evde biraz toz pembe, şeker renkli bir şeyler olmuş. Evden kalkmış, mescide gelmiş. Oraya uzanmış. Peygamber Efendimiz de eve gittiği zaman kızı Fatımatü’z-Zehrâ’ya... Onun da cennetlik olduğu Peygamber Efendimiz tarafından müjdelenmiştir. Bellidir, cennet hatunlarındandır.

“Kızım, Ali nerede?..” deyince;

“Baba, biraz aramızda konuşmalar oldu, asabileşti kalktı gitti.” demiş.

Mescide gitmiş, uzanmış, orada uyumuş. Peygamber Efendimiz yanına gittiği zaman:

“Kalk ey Ebû Turâb!..” demiş. Biraz böyle yatıp topraklandığı için, “Ey toprak babası, kalk!” demiş. Artık o latife yollu bir iltifat olduğu için, Hz. Ali Efendimiz’in en çok sevdiği lakaplardan biridir.

Bir lakabı da “Esedullah” tır. Bendenizin adı Esad, “ayn” ile, “es”ten sonra bir kesme işareti ile yazılır. Es’ad, “en mutlu” demektir. Esed, “arслан” demektir. Esedullah, “Allah’ın arslanı” demektir.

Yine Araplar’ın arslana verdikleri bir başka isim var, o da Haydar’dır. Onun için Hz. Ali Efendimiz’in bir sıfatı da Haydar’dır. Hatta bazen “Haydar-ı Kerrâr” derler. Kerrâr, “düşmana tekrar tekrar hamle yapan” demektir. Öyle bir arslan ki tekrar tekrar, üst üste ileriye doğru hücum ediyor. Savaşta kerrârlık önemli...

Bir firar var... “Kerre ve ferre” var... Ker, “öne doğru hücum etmek”; fer, “geriye doğru kaçmak” demektir. Bu yüzden ferr iyi değildir.

الْفِرَارُ يَوْمَ الزَّحْفِ

“el-Firârü yevme’z-zahf (mine’l-kebâir)”

“Fırar, savaştan kaçmak büyük günahdır.”²

Savaşta düşmandan geri kaçmak ancak bir askerî hile için olabilir. Yoksa öleceğim diye düşmandan kaçılmaz. Onun için bizimkiler savaşı kazanmıştır... Düşmandan kaçmak büyük günah olduğu için diremiştir, savaşmıştır.

Osmanlı ordusu mensuplarının hepsi Hz. Ali Efendimiz'in dervişânıdır, onun hayranıdır. Onlar, savaştan kaçmak büyük günah olduğundan, bir taraftan da Hz. Ali Efendimiz Haydar-ı Kerrâr olduğundan, firar edici değil de öne doğru saldıran, kükreyen bir arslan gibi olduğundan diremişler ve savaşmışlardır.

Şâh-ı Merdân'dır. Merd, Farsça “adam”; merdân da, “adamlar” demektir. Farsça'da çoğul takısı “ân” oluyor; zen “kadın”, zenân “kadınlar” demektir. Şâh-ı Merdân, “mert insanların şâhı, mertlerin şâhı, mertlerin en

² Bk. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 413, hadis no: 23553; Nesâî, “Tahrîmü'd-dem”, 3, hadis no: 4009; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, II, 178, hadis no: 1144.

önde geleni, mertlerin en üstünü” mânasına geliyor.

Bir de bununla müseccâ “Şîr-i Yezdân” tabiri vardır. Şîr, “arслан”, Yezdân da, “Allah” yerine kullanılan bir kelimedir. Şîr-i Yezdân, Esedullah’ın Farsça’sıdır; “Allah’ın arslanı” demektir.

Şîr-i Yezdân, Şâh-ı Merdân, Haydar-ı Kerrâr, Ebû Turâb, Aliyyü’l-Murtezâ... İşte sıfatları bunlar.

Şâh-ı Velâyet’tir. Çünkü evliyâlık mertebelerinin yüksek noktalarındadır.

“Salih insanların anıldığı yere Allah’ın rahmeti iner.”³ buyuruluyor.

Onun için sanıyorum, böyle bir cennetlik, mübarek, salih büyüğümüzün hayatının ve mübarek fasih, beliğ sözlerinin anlatıldığı yere de Allah’ın rahmeti inecektir. Üstümüze, gönlümüze, kalbimize, içimize, dışımıza...

³ Bu söz Muhammed b. Nasr el-Hârisî ile Süfyan b. Uyeyne’ye nispet edilir. Bk. Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 326; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-evliyâ*, VII, 285; Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, hadis no: 1772.

Allahu Teâlâ hazretleri şefaatine nâil eylesin...

Böyle bir niyet ve çerçeve içinde Alevî kardeşlerimizi, Hz. Ali'yi sevdiğimizden herkes de Hz. Ali ne buyurmuş bilsin, sözlerine baksın, ayağını onun ayağına, izine uydursun diye Hz. Ali Efendimiz'in sözlerine besmeleyle başlıyoruz.

Hz. Ali Efendimiz buyurmuş ki;

Arapçasını da söyleyeceğim.

Hz. Ali efendimiz diyor ki;

إلهى كفانى فخراً أن تكون لى رباً، وكفانى عزاً أن
أكون لك عبداً، أنت كما أريد فاجعلنى كما تريد

*İlâhî kefânî fahren en tekûne lî rabben.
Ve kefânî izzen en eküne leke abden. Ente
kemâ ürîdü fe'c'alnî kemâ türîdü.*

Açıklayacağım;

İlâhî. “Ey benim tanrım, ey benim Rabbim!”

Muhterem kardeşlerim!

Tanrı kelimesini kullanmak yasak değildir. Bazı kimseler var “Allah” de “tanrı” deme diyorlar. Tanrı kelimesinin Arapçası “ilâh”tır. *ilâhî* dediğine göre *ilâhî* “tanrım” demek. Kur’ân-ı Kerîm’de *ilâh* kelimesi de var *Allah* kelimesi de var. *ilâh* “tanrı” demek olduğundan başka şeyleri de ilâh edinmişse, insanlar yönelmişse onlara da ilâh deniliyor.

Mesela;

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ

*Efaraeyte meni't-tehaze ilâhehû hevâhu.*⁴ “Tanrı olarak kendisine nefsinin arzularını tanrı edinmiş insanı görmedin mi?”

Demek ki hevâ u nefsini tanrı edinmek putlaştırmak diye böyle geçebiliyor. Tapılan her şeye ilâh denilebilir. Binaenaleyh onun Türkçesi olan tanrı kelimesini kullanırsa “Hocam sende mi tanrı kelimesini kullanıyorsun?” filan diye bana sitem etmeyin. Normaldir, bir mahzuru yoktur. Zaten bizim ecdadımız da, Osmanlı edebiyatında 14-15. yüzyılda daha sonralarda, “Tanrı Teâlâ” diye

⁴ 45/Câsiye, 23.

kullanmışlardır. Daha eski devirlerde *tengri* diye “nun” ve “kef”le “kafinun” bastıra bastıra kullanmışlardır. Mahzuru yoktur.

İlâhî “Tanrım” demektir. *Rabb* sahip demektir. *Rabb* “sahip” demektir bir de insanı sıfırdan alıp vücudunu beslediği için Rab’tır. Bir tohumu alıyorsunuz şu kadarcık bir toplu iğne başı kadar incir tohumundan koca bir incir ağacı çıkıyor. Toplu iğne başı kadar.

Bunu yapan kimdir?

Allah’tır.

Rab, mürebbiye ediyor, terbiye ediyor, *ribâ* arttırıyor. Küçücük bir çekirdeği koca bir varlık yapıyor. Onun için Rab’tır. Onun mânası başka olduğundan “Rabbim” denmemesi lazım “Tanrım” denmesi lazım.

Ama siz [gönlünüz olsun] diye ben “Rabbim” diyebilirim yeter ki sizin gönlünüz hoş olsun. Diyor ki;

İlâhî kefanî fahren en tekûne lî rabben.

“Senin bana Rabb olman bana övünç olarak yeter yâ Rabbi!!”

Yâ Rabbi! Sen benim Rabbimsin ya bu bana övünç olarak yeter.

Ve kefanî izzen en eküne leke abden. “Yâ Rabbi! Bana sana kul olmak şeref olarak yeter.”

Senin benim Rabbim olmanın benim için övünç olarak medâr-ı iftihar olarak yeter. Benim kul olmam da benim için şeref ve itibar olarak yeter.

Ne güzel söylemiş. Nasıl güzel duygularla söylemiş!

Sonra buyuruyor ki;

Ente kemâ ürîdü fe’c’alnî kemâ türîdü.
“Yâ Rabbi! Sen tam benim istediğim gibisin.”

Cömertsin, erhamü’r-râhimîn, ekremü’l-ekremîn, ahsenü’l-hâlikîn, kâdir-i mutlak’sın.

Ente kemâ ürîdü. fe’c’alnî kemâ türîdü.
“Sen benim tam idealimdeki istediğim gibisin, Yâ Rabbi! Beni de senin istediğin gibi yap.”

Sen tam benim istediğim gibi bir Rab’sın. Tam benim hayalimdeki, idealimdeki şekildesin. Yâ Rabbi! Beni de senin istediğin gibi bir kul eyle...

Ne güzel dua. Ne güzel bir söz. Ne kadar yüksek söz. Ne kadar hoş!

Bu Efendimiz'in, büyüğümüzün, ecdadımızın belagati, fesahati bir cümlesinden ortaya çıkıyor.

c. Şu Kişi Hiç Haib ve Hasir Olmaz

Hz. Ali Efendimiz'in diğer bir sözü;

ما خاب امرؤ عدل في حكمه و أطعم من قوته و
ذخر من دنياه لآخرته

Mâ hâbe imriün adele fî hükmihi ve et'ame min kûtihi ve zahare min dünyâhu li-âhiratihi.

Bunların Arapçalarını da okuyorum ki sözlerin belagati anlaşılın. Çünkü bir dilin başka bir dile çevrilmesinde belagati, fasahati gider. Edebî sanatın çoğu söner, ölür. Onun için bir dile kolay terceme edilemez. Ancak tanzir edilebilir. Benzeri bir ifade kullanılabilir. Benzeri ifade de tanzir edebilecek bir ifade tanzir edilir ki edebî eser de kolay kolay da naziresi ortaya konulamaz. Tanzir de edilemez.

Mâ hâbe imriün. “Şu kişi hiç haib ve hasir olmaz.”

Hiç pişman olmaz. Hiç ziyana düşmez. Şu kişi çok iyi bir durumda olur...

Kim?

Üç vasfını sayıyor.

Imriün adele fî hükmihi ve et’ame min kûtihi ve zahare min dünyâhu li-âhiritihî.

Emin olun şu cümlesi Hz. Ali Efendimiz’i sevenleri kurtarmaya yeter. Hz. Ali Efendimiz’i sevenler şu cümlesini tanısın yeter.

Ne diyor?

Adele fi hükmihi. “Hükmünde adalet eder. Ziyana uğramayıp daima iyi bir hal üzere olur.”

Bahtiyar olacak kimse kimdir?

Hükmüyle adalet eder.

Ve et’ame min kûtihi. “Azığından başkasına ikramda bulunan” ve *zahare min dünyâhu li-âhiritihî.* “Dünyasından da âhiretine hayır ve sevap depo eden.”

Bu adam pişman olmaz. Üç vasfa işaret ediyor.

Bu sözler niçin söylenir bir insan sözü niçin söyler?

Karşısındakine nasihat olsun, bir gerçeği görsün, karşısındaki sözüne uysun diye söyler. Hele emîrû'l-mü'minîn ise mü'minlerin komutanıysa, başkanıysa, önderiyse, lideriyse elbette sözü tutulsun diye söylüyor.

Ne yapmamız lazım?

Hükmümüzde adil olmamız lazım.

Muhterem kardeşlerim!

Adalet bir müslümanın vazgeçilmez, mecburi vafıdır. Hepimiz adil olmaya müslüman olduğumuz için mecburuz.

وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ

*Ve lev alâ enfüsikum evi'lvâlideyni ve'lakrabîn.*⁵ “Kendimizin aleyhine de olsa, anne ve babamız tehlikeye girecek bile olsa, akrabalarımız zarara uğrayacak bile olsa adalet etmek zorundayız.”

⁵ 4/Nîsa, 135.

Allah bize bunu emrediyor. Adalet müslümanın vazgeçilmez vasfıdır. Kendisi hapse girecek bile olsa doğruyu söyler.

Reisicumhurken, Kenan Paşa dinî konularda konuşuyordu. Doğu Anadolu'ya gitmiş dinî konularda bir şeyler söylemiş.

“Şu şöyledir, bu böyledir. Aksini iddia eden bana yazsın.” demiş. “Çıksın karşıma konuşsun.” demiş.

Ama her insanın bir mesleği var. Meslekler muhteremdir. Ben avukatlıkla ilgili bir şey konuşamam, tıpla ilgili bir şey konuşamam. Herkesin bir mesleği var.

Hocaefendi de onun sözlerinin hatalarını bir mektupla belirtmiş, Çankaya'ya göndermiş. Samimi... Madem “Aksini yapan bana yazsın.” dedi. O da göndermiş. - Sanıyorum Elazığ'dan bir hocaefendi- Dört-beş sayfa yazı yazmış;

“Efendim, siz dinî bakımdan şöyle söylediniz ama Kur'ân-ı Kerîm'de şu âyet var. Hadîs-i şerîfte bu var. Mesele şöyledir, şöyledir...” diye cevabı göndermiş.

Herhalde eline geçmedi. “Bu hocayı takibe alın!” diye talimat gelmiş. Ben, kendisinin eline geçmedi de aşağıdakiler yaptı diye tahmin ediyorum. “Sen misin reiscumhura böyle bir itiraznâme gönderen?” diye hocayı savcılığa çağırılmışlar. Halk da hocayı çok seviyormuş. “Ne olacak hocamızın hâli!? Kabahati ne?” diye kalkmış beraber gitmiş.

Bakmışlar ki halk çok kalabalık halinde geldi. Demiş “biz sorgusunu” yapacağız. Hakim hocaefendiyi biliyor, dürüst bir insan. Hocaefendiye demiş ki;

“Hocam bu mektubu siz yazmadınız değil mi?”

Kaşıyla işaret ediyormuş.

“Sizin adınızı kullanarak birisi bir mektup yazmış değil mi?”

“Altına sizin isminizi yazmış değil mi?”

“Evet” desin de o da yazsın, yapsın, bitsin bu şey. Tam böyle bir ceza filan çıkmasın diye.

Hocaefendi de diyormuş ki;

“Yok! Vallah billah ben yazmışam. Şahitlerim bile vardır.”

Belki hapse girecek, belki suç olan bir şey de söylemiştir. Mümkün.

“Vallah billah ben yazmışam. Şahitlerimde var.” demiş.

Hem güldüm hem hoşuma gitti.

Neden?

Müslüman;

وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ

*Ve lev alâ enfüsikum evi'lvâlideyni ve'lakrabîn.*⁶ “Kendisinin aleyhine bile olsa adil olur. Hakkı söyler. Batılı söylemez. Dosdoğru konuşur.”

Müslümanın en bariz vasfı budur.

Hz. Ali Efendimiz bunu telkin ediyor, diyor ki;

“Doğruyu konuş. Hükmünde adil ol.”

Adalet, “her şeye herkese hakkını vermek” demek. Bu çok önemli bir vasıf.

⁶ 4/Nîsa, 135.

Kimsenin hakkını çiğnememek demek. Terazi elinde olmak demek. Onun için bizim mahkemelerin, hukuk fakültelerinin sembolü terazi oluyor. Dengeliyor, hiç kimsenin hakkını kesbetmiyor, gasbetmiyor, haksızlık yapmıyor mânasına.

İnsanın bazen iki kişi arasında hükmü olur. Bazen bir gerçeğin kabul edilmesinde olur. Mesela siz bir şey söylersiniz karşınızdaki bir şey söyler. Hissedersiniz ki o daha doğru siz haksızsınız. Ama gel ki insan “Sen haklısın.” diyemez.

Bir fıkra var, biliyorsunuz; “Uçsa da keçi uçmasa da keçi” demiş. Kayanın üstünde bir karaltı görmüşler.

“Aa! Orada keçiye bak, tam kayanın ucuna, yüksek yere çıktı.” demiş.

“Hayır o keçi değil, kartal.” demiş ötekisi.

“Hayır keçi.” demiş.

“Hayır kartaldır.”

“Hayır keçidir.”

Derken uçmuş.

“Bak gördün mü? Uçtu işte!” demiş.

Ötekisi artık işi inada bindirdi ya.

“Uçsa da keçi uçmasa da keçi.” demiş.

Artık uçtuğuna göre keçi olmadığı anlaşıldı ama insanoğlunun nefsinin adalet konusundaki zaafını gösteren bir fıkradır bu.

Ben bazen böyle fıkra da söylerim. Çünkü en iyi bunlar hatırdaki kalıyor. Her şey unutuluyor da fıkralar hatırdaki kalıyor.

Aziz kardeşlerim.

Hükmünde adil olacak insan, bir.

İkincisi;

Ve et'ame min kûtihi. “Kendi azığından ikram edecek, verecek.”

Biliyorsunuz bugün bidonlar dolusu artıklarımız var. Şimdi biraz tasarruf devrine giriyoruz. Belki bu kadar olmaz ama çok israf ediyoruz. Ama o devirde öyle bir kıtlık vardı ki...

Biliyorsunuz üretim Sanayi Devrimiyle arttı. Eskiden insanlar her şeyi çok üretemiyorlardı. Tarlalar makinelerle sürüleliyordu, insan gücüne bağılıydı. Unlar değirmende öğütülmesine bağılıydı. İnsanlar

elleriyle çalışarak, toprağı kazarak bir şeyler elde ediyorlardı. Ve yazdan biriktirip kışın yiyorlardı. Yazın çalan kışın oynuyordu. Yazın biriktirmeyen kışın aç kalıyordu.

Veyahut ülkenin şartları dolayısıyla kıtlık oluyordu. Sahabe-i kirâmdan anlatılan rivâyetler var. Bazen öyle kıtlıklar olurdu ki sahabe-i kirâm karınlarının açlığından inlerlerdi. Yiyemezlerdi. Yoktu bir şey. Bazen bir hurmayı biraz birisi emerdi, sonra ötekisi alırdı o emerdi. Başkasının ağzından çıkan şeyden iğrenir ama aç oldu mu insan neler yapıyor.

Uçak düşmüş de ölü kardeşlerinin bile etini yemişler; gazeteler yazdı, televizyonlar söyledi. O devirde yemek problemi çok mühim. Gıda yok. İnsanın kendi azığından biraz ayırıp vermesi lazım.

Onun için Hz. Ali Efendimiz diyor ki;

Azığından; *kût*, azık demek. “Azığından başkasına ikram eder.”

Bu da cömertlik, merhamet alametidir. Senin var yiyorsun, karnın tok; ötekisi aç açlıktan ölüyor.

İslâm toplumu böyle değil. Herkes paylaşıyor. Ya yarısını bölüşüyor. “Al yarısı senin, yarısı benim, elmanın yarısı senin yarısı benim” deniliyor. Buna *müsâvat ve muvâsat* deniliyor. İşte malıyla yarı yarıya yardımcı oluyor.

Bir de îsar denilen şekli var ki îsar peltek “s” ile. “Îsar”. “elif” peltek “s” “elif”...

Tercih ediyor. Kendisi yemiyor, karşısındakini yediriyor. Giymiyor giydiriyor.

İmam Gazzâlî çok fakir bir aileden anlatır;

Günlerce aç kalmışlar. Çocuk inliyor. Çoluk çocuk ağlaşıyorlar.

“Anne-baba yiyecek isteriz.”

Yok işte. İşte görüyorsunuz Somali’nin, Afrika’nın halini. Zamanımızda da böyle şeyler var.

Bir baş hayvan kesilmiş, bir hayır sahibi onu kendisine getiriyor, buna veriyor. Adam kelleyi alıyor. Bunu ateşte ütülüyor, yiyecekler. Yiyecek ama “Benim falanca yerdeki arkadaşım var. O daha muhtaç. Ben biraz daha sabredeyim. Başka yerden başka şey bulurum. Belki Allah bana verir. O daha aç

kardeşime göndereyim.” diye kelleyi ikinciye gönderiyor. O ikinci alan şahıs. Daha başka birisini hatırlıyor ona gönderiyor. O ona o ona altıncı şahıs aldığı zaman kelleyi diyor ki “Benden daha muhtaç filanca aile var” diyor. Ona gönderiyor. İlk şahısmış meğerse. İyilik için dönüyor kelle.

Bu nedir?

Îsar. Kendisi muhtaç olduğu halde;

وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

*Ve yû'sirûne alâ enfüsihim ve lev kâne bihim hasâsatün.*⁷

Böyle idiler.

Hz. Ali Efendimiz'in âyet-i kerîme ile sabit böyle bir menkıbesi, kahramanlığı vardır.

Akşam yemek yiyecekler;

وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

*Ve yut'imûne't-ta'âme alâ hubbihî miskînen ve yetîmen ve esîrâ.*⁸

⁷ 59/Haşr, 9.

⁸ 76/İnsan, 8.

Bir akşam bir miskin geliyor kapıyı çalıyor.

“Açım, Allah için bir şeyler verin.” diyor.

Allah için deyince durulur mu?

Sofraya alıyolarlar, veriyorlar. Gündüz oruç tutmuşlardı aile yiyeceğini miskine veriyor aç kalıyorlar. Ertesi güne aç giriyorlar. Gene oruç tutuyorlar.

Ertesi akşam bir şeyler hazırlıyorlar; yemek yiyecekler, bir esir, köle geliyor. Kendisinin mülkiyeti yok, birisinin gücü altında, yok parası pulu yok. O kapıyı çalıyor.

“Allah rızası için bir şey istiyorum.”

Sofrayı bu sefer ona veriyorlar.

İkinci gün yetim geliyor.

Üçüncü gün esir geliyor.

Hız. Ali Efendimiz söylediği şeyi hayatında kendisi zaten yapmış. Âyet-i kerîmeyle sabit.

Demek ki nasıl bir insan olmamızı istiyor?

Adaletli, cömert ve âhireti düşünüp ibadet ve taat eden bir insan olmamızı istiyor. Bu sözünden onu anlıyoruz.

Bugünün üçüncü sözünü okuyalım;

أفضل على من شئت تكن أميره و استغن عمن
شئت تكن نظيره و احتج إلى من شئت تكن
أسيره

*Üfdul alâ men şî'te tekün emîrahû.
Ve'stağîn ammen şî'te tekün nazîrahû.
Va'htecce ilâ men şî'te tekün esîrahû.*

Bu müsteca bir nesirdir sanatkârane bir üslupla söylenmiş bir cümledir.

Üfdul. “Fazilet eyle, fazleyle, iyilik yap, ikramda bulun.” *Alâ men şî'te.* “Dilediğın, herhangi bir kimseye bir iyilik yap.” *Tekün emîrahû.* “Onun emiri, komutanı olursun.”

Birine iyilik yaparsan onun emiri, efendisi olursun.

Ve'stağîn amme şite. “Bir kimseye hiç öyle ihtiyaç arz etme, müstağni ol, aldırma.” *Tekün nazîrahû.* “Dengi olursun.” *Va'htecce ilâ men şî'te.* “Bir kimseye de muhtaç ol. Muhtaç isen...” *Tekün esîrahû.* “Esiri olursun.”

“İstediğine iyilik yap; komutanı olursun. İstediğine hiç aldırma; naziri, dengi olursun. İstediğine muhtaç ol; onun esiri olursun.”

Bu bir sosyal durumu, insanoğlundun yapısını anlatıyor. İnsan birisinden bir iyilik kabul etti mi onun yükü, minneti altına giriyor. Artık o emir oluyor. İyilik yapan emir oluyor.

Hız. Ali Efendimiz'in bu sözü, Peygamber Efendimiz'in bir hadisini hatırlatıyor;

Peygamber Efendimiz diyor ki;

“Şu insanlara şaşıyorum. Paralarıyla giderler köle alırlar, sevap kazanmak için âzat ederler. Paralarıyla gidip köle alıp âzat ederler de iyilik yapmak suretiyle hürleri kendilerine köle etmezler.”

Paralarıyla köleyi alıyor, âzat ediyor, hür yapıyor. Halbuki kendisi iyilik yapsa hürler kendisine kul köle olacak.

Niye böyle yapmıyorlar?

Ortada para da para vermek de yok. Köleyi hür etmek için para veriyorsun. Satın alıyorsun âzat ediyorsun. Burada para da yok. Bir iyilik yaptın mı o senin kulun kölen oluyor. İşte mânası bu.

“Bir kimseye iyilik yap; sen onun emiri, komutanı olursun. Bir kimseden müstağni ol;

onun nazîri olursun. Bir kimseye hele bir muhtaç ol; o zaman onun esiri olursun.”

Bu ne demek?

“Mümkün olduğu kadar kimseye muhtaç olma. Yük altına girmeyesin.” demek.

Üç tane sözüyle bugün böyle tamamlayalım.

İsterseniz, azımsadıysanız bir tane daha veya iki tane daha ekleyelim de azımsama olmasın.

احمد من يغلظ عليك ويعظك لا من يزكك و

يتملقك

İhmed men yağluzu aleyke ve yaizuke lâ men yükkîke ve yetemellakuke. “Öv, methet o kimseyi ki sana sert konuşup hakkı tavsiye ediyor.”

Sana sert konuşup da hakkı tavsiye eden kimseyi methet, öv beğen...

Lâ men yükkîke ve yetemellakuke. “Seni temizleyip, temize çıkartıp sana dalkavukluk yapanı değil.”

“Seni temiz gösterip iyisin, hoşsun deyip de sana dalkavukluk yapanı değil sana sert tavır koyup da hakkı söyleyeni öv.”

“Hoşuna gitmese bile...” demek istiyor. Doğru söz insanın hoşuna gitmez ama onu öv. Ötekisi, dalkavuğun sözü hoşuna gider ama o doğru değil.

Diğer bir söz.

اختر أن تكون مغلوبا و أنت منصف ولا تختار أن
تكون غالبا و أنت ظالم

İhter en tekûne mağlûben ve ente munsifun ve lâ tahter en tekûne gâliben ve ente zâlimün. “Sen insaflıyken, adalet üzereyken mağlup olmayı; zalim iken galip olmana tercih et.”

Zalim durumda zalim sıfatındayken galip olmayı isteme haklı ol da istersen mağlup ol.

“Zalim olup da galip geleceğine haklı ol da mağlup ol.” diye tavsiye buyurmuş.

İşte Hz. Ali Efendimiz böyle fazilet prensiplerini düşünebilen, dile getirebilen

fesâhat ve belagat sahibi öyle mübarek bir zât.

Allah nasihatlerinden istifade edip, bunları hayatımızda prensipler olarak değerlendirip sevap kazanmayı nasip eylesin. Âhirette de onun yanında ona komşu olmayı nasip eylesin.

es-Selâmu aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

3 Zilka'de 1414 / 14.04.1994

[Bütün KONFERANSLAR'a PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

